

ادبیات تهذیبی^۱ از قرون وسطی تا قرن هفدهم میلادی

Hamideh Behjat

دکتر حمیده بهجت^۲، استادیار دانشکده زبانهای خارجی دانشگاه تهران

Abstract:

Die vorliegende Arbeit befasst sich mit der deutschen Erbauungsliteratur vom Mittelalter bis zum 17. Jahrhundert. Die Entwicklung dieser Literatur wird vor allem durch das Beispiel von Johann Arndt, einem der grössten Autoren der erbaulichen Schriften, anschaulich gemacht.

این مقاله نخست به شرح ادبیات ارباوونگ آلمان^۳ از قرون وسطی (زمان تدوین اولین آثار) تا قرن هفدهم (نقطه اوج ادبیات مذکور) می پردازد و سپس بطور اجمال یکی از برجسته ترین نوشته های ارباوونگ به نام «شش کتاب مسیحیت واقعی»^۴ اثر «یوهان آرنت»^۵ را تحت بررسی قرار می دهد.

ادبیات ارباوونگ بخشی از ادبیات مذهبی آلمان محسوب می شود که به زبان و سبکی ساده برای عامه مردم تدوین شده و هدفش کمک و تقویت روحی انسانهاست. از مشخصات بارز این نوشته ها ارتباط مستقیم آن با زندگی روزمره و کاربرد عملی آن در اعمال دینی و تکالیف مذهبی مسیحیان است. برای بررسی ادبیات ارباوونگ، آن را به دو بخش

۱- قرون وسطی ۲- عصر اصلاحات مذهبی (رفرماسیون) و قرن هفدهم تقسیم می‌کنیم.^۶ در قرون وسطی ادبیات ارباوونگ اغلب برای طبقه روحانیون یعنی کشیشان، راهب‌ها و راهبه‌ها به زبان لاتین تدوین می‌شد. در آن زمان، شاهد بوجود آمدن گونه‌های مختلفی از این ادبیات هستیم که در ذیل به شرح آنها با ذکر مثال می‌پردازیم.

«کتاب مقدس» تا به امروز مهمترین کتاب ارباوونگ مسیحیان می‌باشد. خواندن روزانه کتاب مقدس و از جمله تورات، خود نوعی تمرین ذهنی محسوب می‌شد. مقصود این بود که کتاب مقدس از طریق تکرار و یادآوری در حافظه نقش ببندد و ملکه ذهن شود و نهایتاً باعث ارتقاء اخلاقیات شود. نه تنها کتاب مقدس، بلکه نقدها و تفاسیر آن نیز برای این منظور بکار گرفته می‌شد.

«تذکره‌ها» با الهام از سبک روایی کتب عهد عتیق و عهد جدید بوجود آمدند و شامل «سرگذشت قدیسین»^۷، «زندگی‌نامه شهداء»^۸ و «تذکره رهبانان»^۹ می‌باشد. سرگذشت قدیسین مهمترین نوع کتب روایی ارباوونگ هستند. آنها بازگوکننده وقایع تاریخی در دوران زندگی قدیسین نیستند بلکه کارهای خارق‌العاده آنان را در دنیایی خیالی و ابهام‌آمیز به تصویر می‌کشند. قدیمیترین گونه این آثار روایی، زندگی‌نامه شهداء است که نمونه بارز آن کتاب «ویتا کبریانی»^{۱۰} (۲۵۸ میلادی) محسوب می‌شود. با گذشت زمان، تذکره رهبانان جایگزین زندگی‌نامه شهدا شدند.

«کتابهای دعا»^{۱۱} از آثار برجسته ادبیات ارباوونگ هستند. علاوه بر مزامیر حضرت داود که از دعاهای مهم محسوب می‌شود، مجموعه‌هایی از دعا برای موقعیت‌های مختلف زندگی تدوین شدند. این دعاها شامل دعای بامدادی، دعای شب، دعای ورود به کلیسا و خروج از آن، دعا برای مسافرت، دعا برای متوفی، دعا در مقابل دشمنان و غیره بود. یکی از قدیمیترین کتب ادعیه، «لیبلی پرکوم»^{۱۲} (کتاب کوچک دعا) اثر آلکوئین^{۱۳} است. نوعی از کتابهای دعا که در اواخر قرون وسطی بسیار رواج داشتند، «کتابهای ساعات»^{۱۴} بودند. در آنها، مجموعه‌ای از ادعیه برای مردم عادی وجود داشت که به پیروی از کشیشان و رهبانان در ساعات معینی از روز به عبادت و راز و نیاز با خداوند می‌پرداختند. طبق تقویم کلیسایی، هر روز از سال به یک یا چند قدیس اختصاص داشت که در آن دعای مخصوص آن قدیس خوانده می‌شد. لذا این کتب اغلب با یک تقویم (گاهنامه) شروع می‌شد که هر برگ از کتاب

به یک ماه از سال اختصاص داشت^{۱۵}. بخش دوم کتاب شامل دعا‌های مختلف درباره حضرت مریم، صلیب، روح القدس و آلام حضرت مسیح بود. در کنار متن دعاها، تصاویر بسیاری وجود داشت که وقایع مذهبی را بطور گویا و مشروح مجسم می‌کردند و عبارت بودند از تصاویر بهشت، دوزخ، تولد حضرت مسیح، مراسم غسل تعمید حضرت مسیح، محکومیت، شکنجه و تصلیب او و تصاویر دیگر. چون دعا به منزله خوراک معنوی جان و روح بشمار میرفت لذا اکثر کتب «ساعات» دارای عنوانهایی از این قبیل بودند: «باغ جان»^{۱۶}، «هشداردهنده دل»^{۱۷}، «باغ محبت جان»^{۱۸} و «بهشت جان»^{۱۹}.

از قرن دوازدهم میلادی، تأثیر عرفان مخصوصاً عرفانی که «عرفان رنجهای حضرت مسیح»^{۲۰} خوانده می‌شد در دعاها محسوس است. در اینجا باید ذکر کرد که وجود کتب ارباوونگ درباره رنجهای حضرت مسیح در قرون وسطی نمایانگر قدمت این سنت می‌باشد که با «هیرونی موس»^{۲۱} آغاز شده و در قرن دوازدهم توسط «برنارد فُن کِلِرُو»^{۲۲} ادامه می‌یابد. در این نوع نوشته‌ها، گزارش عینی درباره رنجها و مرگ حضرت مسیح موضوع و محتوی تفکر و تمرکز فکر قرار می‌گیرد برای نمونه می‌توان از «چهار کتاب پیروی از مسیح»^{۲۳} اثر «توماس آکمپیز»^{۲۴} نام برد که در سالهای ۱۴۱۰ تا ۱۴۲۰ نوشته شده و دعا و تمرکز فکر بر روی زندگی حضرت مسیح موضوع اصلی آن می‌باشد.

«نوشته‌های تسلی بخش»^{۲۵} گونه دیگری از ادبیات ارباوونگ را تشکیل می‌دهند. همانطور که از عنوان این آثار پیداست، سعی بر آن است که به مسیحیان از طریق دلگرمی و تسلی و حمایت روحی، کمک شود. اولین اثری که در این زمینه به زبان آلمانی نوشته شد، «کتاب تسلی الهی»^{۲۶} (۱۳۱۸ میلادی) اثر عارف نامی «میسْتِر اِکهارْد فُن هُنْ هایم»^{۲۷} است همچنین می‌توان از دو کتاب «تسلایی بزرگ برای جان»^{۲۸} و «تسلایی کوچک برای جان»^{۲۹} نوشته یک راهب فرقه دومینیکن نام برد.

«کتابهای وعظ»^{۳۰} نوعی دیگر از ادبیات ارباوونگ می‌باشند که معمولاً توسط شاگردان شخص واعظ نوشته، جمع‌آوری و تدوین می‌شد. به‌عنوان نمونه، می‌توان از مواعظ «برتولد فُن رِگنس بورگ»^{۳۱} و «یوهانس تاولر»^{۳۲} نام برد. تاولر توانست با مواعظ خود که در آنها موضوع اصلی اخلاق عملی و تعمق در دینداری می‌باشد، بر ادبیات ارباوونگ عصر اصلاحات مذهبی تأثیر بسزایی بگذارد.

«کتب مرگ»^{۳۳} عنوان دسته‌ای دیگر از ادبیات ارباوونگ است که در آنها به شمارش گناهان و برحذر کردن انسانها از گناه پرداخته می‌شود. قسمت اصلی این کتب را دستورالعمل‌هایی درباره نحوه توبه قبل از مرگ و آماده کردن انسان برای مرگ تشکیل می‌داد. معروفترین این آثار، «هنر مرگ شفابخش»^{۳۴} اثر «توماس پینتر»^{۳۵} می‌باشد. از قرون وسطی به بعد، انواع کتب ارباوونگ عموماً «آئینه»^{۳۶} خوانده می‌شدند. این آثار گذشته از داشتن اهداف آموزشی در امور دینی و دنیوی، همانطور که از نامشان پیداست وسیله‌ای برای رویارویی با خویشتن و نهایتاً خودشناسی بود. این کتب به پیروی از رساله‌ای منسوب به «سنت آگوستین»^{۳۷} به نام «آئینه گناهکاران»^{۳۸} نوشته شدند. رساله اخیر به سبب ترجمه‌های متعدد به زبان آلمانی قرون وسطی، خوانندگان زیادی پیدا کرد. «انجیل فقرا»^{۳۹} گونه دیگری از کتب ارباوونگ هستند که با تصاویر زیاد و متن اندک، وقایع انجیل را نشان می‌دهد. فقرا در واقع به کسانی اطلاق می‌شود که اندوخته علمی‌شان اندک است و توانایی درک مطالب مشکل را ندارند و لذا تصاویر زیاد آنها را در فهم موضوعات یاری می‌دهد. در این نوع انجیل، در هر صفحه دو صحنه از وقایع کتاب عهد عتیق و یک صحنه شبیه به آنها از کتاب عصر جدید کنار هم به نمایش گذارده شده‌اند. در واقع در کنار هم قراردادن این تصاویر مبین سیر تکاملی تاریخ بشریت از خلقت انسان تا ظهور حضرت مسیح می‌باشد.

ادبیات ارباوونگ در دوره اصلاحات مذهبی و قرن هفدهم

لوتر به عنوان شخصیت اصلی عصر اصلاحات مذهبی، کتابهای ارباوونگ بسیاری می‌نویسد و در تدوین بعضی از انواع این کتب، خودش پیشقدم می‌شود. در قرن هفدهم که مصادف با دوره باروک می‌باشد ادبیات ارباوونگ چه از نظر تعداد کتب و چه به لحاظ موضوعهای مختلف و شکل عامه‌پسند آن به نقطه اوج خود می‌رسد.^{۴۰} دلیل این امر را می‌توان در دو عامل زیر جستجو کرد: ۱- اوضاع ناآرام قرن هفدهم ۲- نابسامانی و هرج و مرج در امور دینداری.

تاریخ قرن هفدهم سراسر حاکی از جنگ، کشمکش‌های مذهبی، شیوع طاعون، قحطی و مرگ است. انسان عصر باروک تحت تأثیر این عوامل قرار گرفته و مملو از ترس و

دودلی در جستجوی فریادرس و ناجی بود. همانگونه که طبقه روحانی در این مواقع حامی مسیحیان بود، ادبیات مذهبی و بخصوص ادبیات ارباوونگ نیز موجب تسلی خاطر آنها می شد.^{۴۱} این نوع نوشته‌ها برای قشرهای مختلف مردم و در موقعیت‌های متفاوت زندگی به کار گرفته می شدند. به این ترتیب، کتابهای دعا و نوشته‌های تسلی بخش بسیاری در مبارزه با جنگ و امراض و بخصوص طاعون و رویارویی با ترس از مرگ تدوین شدند. این‌گونه کتب نه تنها در موقعیت‌های ضروری بلکه در مراسم دیگر مانند توبه، غسل تعمید، تولد و ازدواج نیز استفاده می شدند.

اهمیت ادبیات ارباوونگ در قرن هفدهم بسیار محرز است زیرا برجسته‌ترین شاعران و نویسندگان دوره باروک به تدوین این آثار پرداختند. برای مثال، «یوهان میسائیل دیلهر»^{۴۲} اهل نورنبرگ (۱۶۶۹-۱۶۰۴) بیش از چهل کتاب ارباوونگ نوشت. همچنین بسیاری از آثار ارباوونگ قرون وسطی تجدید چاپ شدند. نمونه بارز آن، «چهار کتاب پیروی از مسیح» اثر «توماس آکمپیز» است که در فاصله سالهای ۱۵۰۰ تا ۱۶۰۰ حدوداً ۶۵ بار به زبان لاتین و ۱۲۶ بار به زبانهای دیگر ترجمه و چاپ شد و از سال ۱۶۰۰ تا ۱۷۰۰ مجموعاً ۱۲۴ بار به لاتین و ۱۲۶ بار به زبانهای دیگر چاپ شد.^{۴۳} اختراع صنعت چاپ نقطه عطفی در تاریخ ادبیات ارباوونگ محسوب می شود؛ در قرون وسطی فقط طبقه خاصی توانایی تهیه نسخ دستی کتب گرانقیمت را داشتند، در حالی که در قرن هفدهم این آثار با قیمتی نازل در اختیار همه افشار جامعه قرار گرفت.

بطور کلی می توان گفت کتب ارباوونگ بعد از عصر اصلاحات مذهبی به سه طریق اشاعه می یابند: ۱- تجدید چاپ کتب ارباوونگ که در قرون وسطی تألیف شده اند؛ ۲- بهره گیری از مضامین و محتوی کتب قرون وسطی در تدوین کتب جدید؛ ۳- بهره گیری از سبک‌ها و گونه‌های مختلف ادبیات ارباوونگ قرون وسطی.

از لحاظ محتوا، تفاوت عمده‌ای در ادبیات ارباوونگ قرون وسطی و دوران بعد از آن مشاهده می شود ادبیات ارباوونگ قرون وسطایی جنبه مذهبی و کلیسایی داشت و مضامین آنها در راستاری قیامت و روز رستاخیز بود، در حالیکه در دوره اصلاحات مذهبی و قرن هفدهم علاوه بر موضوع آخرت، توجه زیادی به امور دنیوی نیز وجود داشت، از این رو، این نوع کتب در زندگی روزمره کاربرد عملی فراوان داشتند.

و اما به لحاظ گونه‌های مختلف و شکل ظاهری، کتب ارباوونگ بعد از عصر اصلاحات مذهبی، تفاوت چندانی با قرون وسطی ندارد جز اینکه «سرگذشت قدیسن» و «زندگینامه شهداء» و «تذکره رهبانان» حذف می‌شود و «کتابهای خانگی»^{۴۴} و «کتابهای سرود»^{۴۵} به آنها اضافه می‌شود. در ذیل به بررسی گونه‌های مختلف ادبیات ارباوونگ در عصر اصلاحات مذهبی و قرن هفدهم می‌پردازیم.

«کتاب مقدس» مانند همیشه در صدر کتب ارباوونگ قرار گرفته و بیش از همه آنها خواننده دارد.

بعد از عصر اصلاحات مذهبی نیز نویسندگان زیادی به تدوین «کتب دعا» می‌پردازند که اکثراً به تقلید از زمان قرون وسطی عنوان‌گذاری می‌شود برای مثال، می‌توان از کتاب «باغ کوچک جان برای مسیحیان»^{۴۶} اثر «یوهان دراکونیت»^{۴۷} و «باغ کوچک بهشت»^{۴۸} نوشته «یوهان آرت» نام برد. بعد از عصر اصلاحات مذهبی، کاربرد عملی دعا در زندگی بیش از پیش مشاهده می‌شود و نمونه آن «کتاب کوچک دعا برای قبل از خواب و برای همه امور»^{۴۹} (۱۵۴۳ میلادی) است، همچنین کتاب دعاهایی که موضوع آنها آلام حضرت مسیح می‌باشد ترویج می‌یابد، اینها تحت تأثیر عرفان کاتولیکی در زمینه پیروی از حضرت مسیح و احساس همدردی با او تدوین می‌شود.

بعد از عصر اصلاحات مذهبی و با درک و تفسیری که لوتر از کلام الهی دارد، نقطه عطفی در تاریخ «کتب موعظه» به وجود می‌آید زیرا موعظه نقش اصلی را در رسالت ایفا می‌کرده است. موعظه‌های جمع‌آوری شده لوتر که تعداد آن تقریباً به ۲۰۰۰ می‌رسد نشانگر زبان پر قدرت، عامیانه و ساده او است.

کتاب «تفاسیری از انجیل در مقدمه موعظه»^{۵۰} که از ۱۵۱۹ تا ۱۵۲۱ نوشته شده از آثار بجاماندنی لوتر است. بعد از او، کتب موعظه دیگری بوجود می‌آید که هر کدام درباره موضوعی خاص هستند؛ برای مثال، موعظی که در آنها چند بخش یا یک فصل کامل از تورات یا انجیل تفسیر شده‌اند.

در زمینه «نوشته‌های تسلی بخش» لوتر شخصاً پیشقدم شده و کتب زیادی از جمله کتاب «پیام آور و تسلی دهنده زحمتکشان و باربران»^{۵۱} را تدوین کرد. به دلیل اوضاع ناآرام دوره بعد از اصلاحات مذهبی که حاکی از جنگ‌های سیاسی، جنگ و طاعون بود، تعداد

نوشته‌های تسلی بخش افزایش یافت. اینها نیز مانند کتب ادعیه برای موقعیت‌های ضروری زندگی معین شده بودند و برای انسانهای رنج‌دیده و مغموم تسلی و مرحم محسوب می‌شدند. مثلاً در طی جنگهای سی ساله، نوشته‌های تسلی بخش بسیاری برای مقابله با مالیخولیا تدوین شدند.

لوتر همچنین با نوشتن کتابی به نام «گفتاری درباره مرگ»^{۵۲} باعث شکوفایی دوباره «کتب مرگ» شد. توماس وناتوریوس^{۵۳} و مارتین مِلمر^{۵۴} با کتابی به نام «هنر مرگ مسیحی»^{۵۵} (۱۵۳۹ میلادی) تدوین این نوع کتب را ادامه دادند. کتب مرگ بعد از عصر اصلاحات مذهبی، دارای زبان و سبکی ساده و در عین حال کلامی بسیار جذاب و مؤثر بودند و با این کتابها که در قرون وسطی اغلب به شمارش گناهان می‌پرداختند تفاوت فاحشی داشتند.

«کتابهای آینه» بخصوص توسط «فلاسیانر کریستوفورس اُرینس»^{۵۶} تجدید شد. وی هفت آینه با محتوی متفاوت منتشر کرد «فیلیپ نیکولای»^{۵۷} سراینده سرودهای مذهبی کلیسا، کتابی به نام «آینه شادیهای زندگی جاودان»^{۵۸} نوشت. انواع دیگر این کتب به نام‌های «آینه کفاره»^{۵۹} و «آینه توبه»^{۶۰} نیز تدوین شدند.

لوتر نوع کتب «انجیل فقرا» را از نوباب کرد. نوشته او به نام «آلام حضرت مسیح و دشمنان حضرت مسیح»^{۶۱} (۱۵۲۹ میلادی) دارای متونی از انجیل و ۴۹ تصویرکننده‌کاری شده روی چوب اثر «لوکاس کراناخ»^{۶۲} هنرمند بنام آلمانی می‌باشد.

در عصر اصلاحات مذهبی، انجام نماز و تکالیف دینی منحصر به کلیسا نمی‌شد بلکه بیشتر در منازل صورت می‌گرفت، به این ترتیب، کتبی تحت عنوان «کتابهای خانگی» تدوین شدند. اولین نمونه را دوست لوتر به نام «ونتس لوس لینک»^{۶۳} بسال ۱۵۲۸ نوشت. این نوع کتب اغلب مجموعه‌ای از موعظه‌ها، دعاها، سرودهای مذهبی و دروس اخلاقی بودند؛ بخصوص در قرن هفدهم این نوع نوشته‌ها رواج بسیاری داشتند. برای مثال می‌توان از نویسندگانی چون یوهانت آرنه، «گئورگ فیلیپ هارس دُرفر»^{۶۴} و «زیگموند فُن بیرکن»^{۶۵} نام برد.

«سرودهای مذهبی» در دوران اصلاحات مذهبی دوباره شکوفا شدند و برای اولین بار کتابهای سرود مذهبی برای کلیسای پروتستان و کاتولیک به چاپ رسیدند. اینها نه تنها برای انجام مراسم مذهبی در کلیساها بلکه در منازل هم مورد استفاده قرار می‌گرفتند. در

قرون وسطی، سرودهای مذهبی به زبان لاتین و برای دسته همخوانان کلیسا، راهب‌ها و راهبه‌ها در نظر گرفته شده بود. در قرن شانزدهم و هفدهم، بیش از همه ادوار سرودهای مذهبی توجه مردم را به خود جلب کردند. مهمترین اثر در این زمینه، «کتابچه سرودهای مذهبی»^{۶۶} (۱۵۲۴ میلادی) با مقدمه‌ای از لوتر می‌باشد.

یوهان آرنت

یوهان آرنت در سال ۱۵۵۵ میلادی در شهر «بالن اشتات»^{۶۷} واقع در امیرنشین «آنهالت»^{۶۸} به دنیا آمد. پدرش «یاکوبوس آرنت»^{۶۹} شخص عالم و فاضلی بود که در سال ۱۵۳۳ به بالن اشتات آمد و بعداً امیر آن‌هاست وی را به عنوان واعظ دربار خودش برگزید. یوهان پدرش را در سن ده‌سالگی از دست داد و به کمک اشخاص نیکوکار دوران آموزش متوسطه را در شهرهای «آشرس لین»^{۷۰}، «هالبرشتات»^{۷۱} و «ماگدبورگ»^{۷۲} گذراند. وی در سن بیست و یکسالگی تحصیلات دانشگاهی‌اش را شروع کرد و در دانشگاه‌های «هلم اشتات»^{۷۳}، «ویتن‌برگ»^{۷۴}، «بازل»^{۷۵} و «اشتراس بورگ»^{۷۶} به خواندن دروس بدیع، اخلاق، فیزیک و پزشکی مبادرت ورزید. آرنت در بازل در حادثه‌ای به رود راین می‌افتد ولی از غرق شدن نجات پیدا می‌کند و بعد از آن به تحصیل الهیات می‌پردازد در سال ۱۵۸۳ در سن بیست و هشت سالگی «یوآخیم ارنست»^{۷۷} امیر شهر آن‌هالت منصب واعظی را به او می‌دهد و در همان سال با «آنا واگنر»^{۷۸} ازدواج می‌کند.

وی در شهرهای آن‌هالت، «کودلین بورگ»^{۷۹}، «براون شویگ»^{۸۰} و «آیس‌لین»^{۸۱} به عنوان روحانی و واعظ به انجام وظیفه می‌پردازد تا اینکه بالاخره در سال ۱۶۱۱ از او دعوت می‌شود تا به عنوان اسقف اعظم به شهر «لون بورگ»^{۸۲} برود. آرنت این دعوت را پذیرفته و راهی آنجا می‌شود و به وظایف دینی و تعهدات مذهبی خود عمل می‌کند. خدمات او نه تنها شامل انجام وظایف دینی می‌شد بلکه وی همیشه در مواقع سختی و اضطرار مانند شیوع قحطی، وبا و طاعون شخصاً به کمک انسانهای در مانده می‌شتافت.

سرانجام آرنت پس از کسب محبوبیت در طی ۳۹ سال خدمت در کلیسا و شهرت فراوان به عنوان یکی از مشهورترین نویسندگان ارباوونگ، در سال ۱۶۲۱ بدرود حیات می‌گوید.

شش کتاب مسیحیت واقعی

از آثار یوهان آرنٹ می توان از «پوستیلہ»^{۸۳}، «تفسیر مزامیر داود»^{۸۴} شامل ۴۵۱ مرعظہ، «مواعظی دربارهٔ آلام حضرت مسیح»^{۸۵} و «باغ کوچک بہشت»^{۸۶} نام برد اما مشہورترین نوشتہ او «شش کتاب مسیحیت واقعی» است^{۸۷} کہ بحق از برجستہ ترین آثار اربابوونگ می باشد. کمتر نوشتہ یا تحقیقی دربارهٔ این ادبیات وجود دارد کہ نام آرنٹ و کتابش در آن ذکر نشده باشد.

ہنگامی کہ در سال ۱۶۵۰ اولین جلد این اثر بہ چاپ می رسد بسیاری از اشخاص سرشناس آن زمان بہ آرنٹ نامہ نوشتہ و از وی تقاضا می کنند بقیہ مجلدات این اثر را نیز منتشر کند. استقبال بی سابقہ ای کہ از این کتاب بہ عمل می آید سرانجام منجر بہ ترجمۂ آن بہ زبانہای لاتین، فرانسوی، انگلیسی، ہلندی، دانمارکی، سوئدی، چکسلواکی، روسی و ایسلندی می شود. تعداد چاپہای آن در طی ۱۳۵ سال بہ ۲۳ بار می رسد کہ این رقم برای کتابی در آن زمان، بسیار چشمگیر بودہ است.

در رابطہ با ساختار این اثر بہ شرح چند نکتہ می پردازیم:

آرنٹ قصد داشت در ابتدا کتابش را مبتنی بر فکر و اندیشہ رایجی کہ در قرن ہفدہ و ہجده رواج داشت در چہار بخش بنویسد. طبق این اندیشہ، خداوند راہ شناخت خود را بہ انسانہا در چہار کتاب بہ ظہور می رساند: ۱- کتاب مقدس، ۲- حضرت مسیح کہ مانند کتابی زندہ عمل می کردہ است، ۳- قلب و وجدان انسان، ۴- کتاب بزرگ دنیا یعنی طبیعت. اما بعداً وی از اجرای این طرح صرف نظر می کند. و در مقدمہ کتاب سوم سال ۱۹۰۶ میلادی این چنین می نویسد:

«ہمانطور کہ زندگی طبیعی ما دارای مراحل مختلف کودکی، جوانی و پیری است زندگی معنوی مسیحی ما نیز دارای سہ مرحلہ می باشد ۱- توبہ کہ از طریق آن انسان روز بہ روز بہتر می شود، ۲- دریافت الہامات غیبی از طریق مشاہدہ آثار خداوندی، دعا و صلیب کہ منجر بہ افزونی الطاف الہی می شود و بالاخرہ آخرین مرحلہ کہ در وصال بہ خداوند از طریق عشق حاصل می شود.»^{۸۸}

با توجہ بہ مقدمۂ فوق الذکر، متوجہ می شویم کہ کتابہای یک، دو و سہ بہ لحاظ محتوی در ارتباط تنگاتنگ با یکدیگر قرار دارند. آنها با الہام از عقیدہ ای کہ از دیرباز در

عرفان مسیحیت وجود داشت نوشته شده‌اند و نمایانگر سه مرحله شناخت خداوند می‌باشند. یعنی راه خالص شدن، روش روشن ضمیری و راه وصال.

آرنت کتاب چهارم را که دربارهٔ طبیعت است بعداً به سه کتاب اول اضافه می‌کند. علت تدوین این کتاب در آن زمان بسیار واضح است. در قرن هفدهم در اثر مشاهدات علمی و تجربیات عملی، پیشرفت چشمگیری در تمام علوم طبیعی حاصل می‌شود. نه تنها دانشمندان علوم تجربی بلکه فیلسوفان، عارفان و علمای دینی توجه خاصی به طبیعت و علوم طبیعی معطوف می‌دارند. واضح و روشن است که آرنت نیز به عنوان یک روحانی دانشمند، طبیعت را مظهر وجود الهی و مانند کتابی برای شناخت خداوند می‌دانسته است و از این رو به نگارش کتاب چهارم دربارهٔ طبیعت می‌پردازد.

کتابهای پنجم و ششم که بعداً به کتاب مسیحیت واقعی افزوده شدند، به لحاظ حجم بسیار کوتاهتر و به لحاظ محتوی از اهمیت کمتری برخوردارند. بخشی از این دو کتاب شامل خلاصه‌ای از مطالب کتابهای قبلی و بخش دیگر از مکاتبات نویسنده با دانشمندان و روحانیون معاصر وی تشکیل شده است.

ترجمه‌ای که در ذیل مقاله ارائه می‌گردد بخش ششم از کتاب اول «شش کتاب مسیحیت واقعی» می‌باشد.

گزیده‌ای از «شش کتاب مسیحیت واقعی»

«چگونه باید کلام الهی در انسان از طریق ایمان نیرو بگیرد و زنده شود انجیل لوقا، باب هفدهم، ۲۱: «بینید ملکوت خداوند در درون شما است» از آنجایی که همه چیز مربوط به تولد دوباره و نوشدن انسان می‌شود خداوند همهٔ آن چیزی را که در انسان به صورت معنوی از طریق ایمان باید اتفاق بیفتد در کلام ظاهری تدوین کرده است.

کلام الهی مانند بذرالهی است در وجود ما که باید رشد و نمو کند و تبدیل به میوه‌ای معنوی شود و باید آن چیز حاصل شود که کتاب مقدس آشکارا تعلیم می‌دهد. خداوند، کتاب مقدس را به این دلیل فرستاد که در ظاهر مانند حروفی مرده باشد بلکه این کتاب باید در درون ما زنده شود و انسانی معنوی و نو از آن بوجود آید، و در غیر این صورت کتاب مقدس برای ما بی‌فایده خواهد بود.

همه آن چیزی که کتاب مقدس بظاهر تعلیم می دهد باید از طریق عیسی مسیح در انسان بوقوع پیوندد برای مثال، سرگذشت هاییل و قایل را نظاره کن: سفر پیدایش، باب چهارم، ۳: تو در خصوصیات آنها آنچه را که در خودت وجود دارد پیدا خواهی کرد یعنی انسان قدیم و انسان جدید را با همه اعمالشان اینها همه در وجود تو بر ضد یکدیگرند زیرا قایل همیشه می خواهد به هاییل ستم کند آیا این چیز دیگری است جز نزاع بین تن و جان. سفر پیدایش، باب هفتم، ۲۱: طوفان نوح باید در تو اتفاق بیفتد و بدی و سرکشی تن غرق شود و نوح با ایمان در وجود تو پایدار و باقی بماند خداوند باید با تو عهد جدیدی ببندد و تو با خداوند نیز. برج بابل با آن شکوه و جلالش نباید در وجود تو افرشته شود. تو باید مانند ابراهیم از قوم و قبیله ات جدا شوی (سفر پیدایش، باب دوازدهم، ۱) و همه چیز را ترک کنی، حتی زن و زندگی را.

انجیل متی، باب دهم، ۳۶: تو باید فقط طبق خواست خداوند عمل کنی تا رحمت الهی شامل حال تو شود و به سرزمین موعود و به ملکوت خداوند برسی. آیا این به آن معنی نیست که کلام الهی باید در تو زنده شود زیرا خداوند می گوید. انجیل لوقا، باب چهاردهم، ۲۰: کسی که پدر، مادر، فرزندی، خواهر، خانه، مزرعه، مایملک و زندگی خود را ترک نکند او نمی تواند از پیروان من باشد.

همه می خواهند عبد حضرت مسیح باشند اما هیچکس نمی خواهد پیرو او باشد. یوحنا، ۱۲، ۶: «کسی که می خواهد به من خدمت کند باید پیرو من باشد.» به این دلیل باید یک عبد واقعی و دوستدار حضرت مسیح پیرو او نیز باشد. آن کس که حضرت مسیح را دوست دارد زندگی وی را بعنوان سرمشق هم دوست دارد تواضع او را، ملایمت او را، صبر او را، رنجهای او را، مسخره شدن و تحقیر او را نیز دوست دارد.

اکنون مسیحیان دوست دارند یک مسیح باشکوه و ثروتمند باشند اما مسیح فقیر، صبور و تحقیر شده را هیچکس نمی خواهد داشته باشد.^{۸۹}

پی‌نوشت‌ها:

۱. اگرچه ادبیات تهذیبی کلمه چندان آشنایی در زبان فارسی نظر نمی‌آید. ولی شاید بهترین معادل برای ادبیات ارباوونگ محسوب شود که به پیشنهاد یکی از اساتید محترم گزیده شد. واژه ارباوونگ Erbauung از مصدر erbauen مشتق شده که به معنای برپا کردن، آباد کردن و سازندگی است. در اینجا باید به معانی مجازی آن یعنی تزکیه، تهذیب، اعتلای معنوی و دلگرمی دادن نیز توجه داشت. بنابراین تعریف ادبیات ارباوونگ را می‌توان اصطلاحاً «ادبیات مذهبی و سازنده» یا به عبارتی «ادبیات تهذیبی تسلی‌بخش» نامید.

۲. استاد مدعو در دانشگاه تربیت مدرس، دارای فوق‌لیسانس و دکتری در زبان و ادبیات آلمانی از دانشگاه زوریخ / سوئیس

۳. رجوع شود به پی‌نویس شماره ۱.

4. Sechs Bücher von wahrem Christentum.

5. Johann Arndt

6. Für diese Ausführungen stütze ich mich auf die Artikel über Erbauungsliteratur in TRE (John Procopé, Rudolf Mohr und Hans Wulf), Bd. 10, Berlin, New York, 1982, S. 28-83; Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte (Friedrich Wilhelm Wodtke), Bd. 1, Berlin 1958, S. 393-405 und RGG (F. Bartsch), 3. Aufl., Bd. 2, Spalte 538-548.

7. Heiligenlegenden

8. Märtyrerberichte

9. Mönchsviten

10. Vita Cypriani

11. Gebetbücher

12. Libelli precum

13. Alkuin

14. Stundenbuch

15. Zu diesen Ausführungen Vgl. auch: Edmond Pognon, Das Stundenbuch des Herzogs von Berry, Ausgemalte Handschrift des 15. Jahrhunderts, Fribourg - Geneve, 1979/1987, S. 10.

16. Hortulus animae

17. Herzensmahner

18. Der Seele Liebesgarten

19. Seelenparadies

20. Passionsmystik

21. Hieronymus

22. Bernhard von Clairvaux

23. Vier Bücher der Imitatio Christi

24. Thomas a Kempis
25. Trostschriften
26. Buch der Göttlichen Tröstung
27. Meister Eckhart von Hochheim
28. Grosser Seelentrost
29. Kleiner Seelentrost
30. Predigtsammlungen
31. Berthold von Regensburg
32. Johannes Tauler
33. Sterbebüchlein (Ars Moriendi)
34. Kunst des heilsamen Sterbens
35. Thomas Peuntner
36. Spiegel
37. St. Augustin
38. Speculum peccatorum
39. Armenbibel (Biblia pauperum)
40. Vgl. auch Gottfried Felix, Merkel, Deutsche Erbauungsliteratur, Grundsätzliches und Methodisches, in: Jahrbuch für Internationale Germanistik, Jahrgang 3, Heft 1, Frankfurt am Main 1971, S. 30-41.
41. Siehe Gottfried Felix Merkel, vom Fortleben der Lutherischen Bibelsprache im 16. und 17. Jahrhundert, in: Zeitschrift für deutsche Sprache, Bd. 23, Berlin 1967, S. 147.
42. Johann Michael Dilherr
43. Vgl. Lehmann, Hartmut, Das Zeitalter des Absolutismus, Gottesgnadentum und Kriegsnot, in: Christentum und Gesellschaft, Bd. 9, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz 1980, S. 115.
44. Hausbücher
45. Gesangbücher
46. Christliche Sellen Gärtlein
47. Johann Draconit
48. Paradiesgärtlein
49. Bettbüchlein für allerlei gemein Anliegen
50. Kirchenpostille
51. Tessaradecas consolatoria pro laborantibus et oneratis
52. Sermon vom Sterben
53. Thomas Venatorius

54. Martin Moller
55. Christliche Sterbekunst
56. Flacianer Christophorus Irenäus
57. Philipp Nicolai
58. Freudenspiegel des ewigen Lebens
59. Buss-Spiegel
60. Beichtspiegel
61. Passional Christi und Antichristi
62. Lukas Cranach
63. Wenzeslaus Link
64. Philipp Harsdörfer
65. Sigmund von Birken
66. Geistliche Gesangbüchlein
67. Ballenstatt
68. Anhalt
69. Jakobus Arndt
70. Aschersleben
71. Halberstadt
72. Magdeburg
73. Helmstadt
74. Wittenberg
75. Basel
76. Strassburg
77. Joachim Ernst
78. Anna Wagner
79. Quedlingburg
80. Braunschweig
81. Eisleben
82. Lüneburg
83. Postille
84. Psalmenauslegung
85. Passionspredigten
86. Paradiesgärtlein
87. Vgl. auch: Werner Schutz, Geschichte der christlichen Predigt, in: Sammlung Göschen, Bd. 7201, Berlin, New York 1972.
88. In: Des Hoherleuchteten Theologi, Herrn Johann Arndts, Weiland

General-Superintendenten des Fürstenthums Lüneburg, Sämtliche Sechs Geistreiche Bücher vom wahren Christentum, ... Neu - verbesserte Auflage, Basel 1765, 3. Buch vorrede, 1 und 2.

89. A.a.O., 1. Buch, VI. Kapitel, S. 31

Bibliographie

- 1- TRE (John Procopé, Rudolf Mohr und Hans Wulf), Bd. 10, Berlin, New York, 1982.
- 2- Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte (Friedrich Wilhelm Wodtke), Bd. 1, Berlin 1958.
- 3- RGG (F. Bartsch), 3. Aufl., Bd. 2.
- 4- Edmond Pognon, Das Stundenbuch des Herzogs von Berry, Ausgemalte Handschrift des 15. Jahrhunderts, Fribourg - Geneve, 1979/1987.
- 5- Gottfried Felix Merkel, Deutsche Erbauungsliteratur, Grundsätzliches und Methodisches, in: Jahrbuch für Internationale Germanistik, Jahrgang 3, Heft 1, Frankfurt am Main 1971.
- 6- Gottfried Felix Merkel, vom Fortleben der Lutherischen Bibelsprache im 16. und 17. Jahrhundert, in: Zeitschrift für deutsche Sprache, Bd. 23, Berlin 1967.
- 7- Lehmann, Hartmut, Das Zeitalter des Absolutismus, Gottesgnadentum und Kriegsnot, in: Christentum und Gesellschaft, Bd. 9, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz 1980.
- 8- Werner Schutz, Geschichte der christlichen Predigt, in: Sammlung Göschen, Bd. 7201, Berlin, New York 1972.
- 9- Des Hoherleuchteten Theologi, Herrn Johann Arndts, Weiland General-Superintendenten des Fürstenthums Lüneburg, Sämtliche Sechs Geistreiche Bücher vom wahren Christentum, ... Neu - verbesserte Auflage, Basel 1765.

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی